

สาระสำคัญ

พุทธบริษัทมีหน้าที่ในการรักษาสืบทอดพระศาสนา ซึ่งการทำหน้าที่ของชาวพุทธที่ดีจะต้องช่วยกันทำนุบำรุง เผยแผ่ให้เจริญรุ่งเรืองทั้งนี้จะต้องมีการศึกษาหาความรู้ที่ถูกเกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับแนวทางของพระพุทธศาสนา เมื่อมีความเข้าใจดีแล้วก็สามารถปฏิบัติตามตามระเบียบของพระพุทธศาสนาได้ดี

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถอธิบายหน้าที่ของชาวพุทธเกี่ยวกับการเรียนรู้ถึงหน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และจรรยาวัตรอย่างเหมาะสมได้
2. สามารถอธิบายหน้าที่ของชาวพุทธเกี่ยวกับการปลุกจิตสำนึกในด้านการบำรุงรักษาวัดและพุทธสถานให้เกิดประโยชน์ได้
3. สามารถอธิบายหน้าที่ของชาวพุทธเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธตามพุทธปณิธาน 4 ในมหาปริณิพพานสูตรได้
4. สามารถอธิบายหน้าที่ชาวพุทธเกี่ยวกับการศึกษาเรียนรู้องค์ประกอบของพระพุทธศาสนา นำไปปฏิบัติและเผยแผ่ตามโอกาสได้
5. สามารถอธิบายหน้าที่ของชาวพุทธเกี่ยวกับการศึกษาการรวมตัวขององค์กรชาวพุทธได้
6. สามารถอธิบายมารยาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ เกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุในงานศาสนพิธีที่บ้าน การจัดเตรียมสถานที่ การสนทนา การแต่งกาย มารยาทการพูด การใช้คำพูดกับพระภิกษุตามฐานะและนำไปปฏิบัติประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนได้
7. สามารถอธิบายหน้าที่ของชาวพุทธเกี่ยวกับการเป็นศิษย์ที่ดี ตามหลักทศเบื่องขวาในทิส 6 ได้

คำแนะนำในการใช้เอกสารประกอบการเรียน

1. ศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เข้าใจ
2. ทำแบบทดสอบก่อนเรียนจำนวน 15 ข้อ เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียน
3. ศึกษาเนื้อหาทุกหน้าตามลำดับ
4. ทำกิจกรรมลงในกระดาษคำตอบ
5. ตรวจสอบคำตอบจากแบบเฉลยคำตอบในภาคผนวก ข้อใดที่นักเรียนตอบผิดให้ย้อนกลับไปศึกษาเนื้อหาอีกครั้ง แล้วตอบคำถามใหม่
6. เมื่อศึกษาเนื้อหาและตอบคำถามครบทุกกิจกรรมแล้ว ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนจำนวน 15 ข้อ
7. ตรวจสอบคำตอบแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียนในภาคผนวก
8. นำคะแนนทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียนมาเปรียบเทียบกัน เพื่อตรวจสอบการพัฒนา

วิชา ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม	แบบทดสอบก่อนเรียน	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
รหัสวิชา ส33201		หน่วยการเรียนรู้ที่ 5
เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ และมารยาทชาวพุทธ		

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วทำเครื่องหมายกากบาท ☒ ลงในกระดาษคำตอบ

ลงในกระดาษคำตอบ

1. ตามหลักการของพระพุทธศาสนา ความเป็นวัดนั้นจะต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง

- ก. มีศาสนวัตถุครบองค์ประกอบ
- ข. มีพระภิกษุจำพรรษาอยู่
- ค. มีพื้นที่ทำกิจกรรม
- ง. มีความสะอาด สงบ และสว่าง

2. ใครมีหน้าที่ดูแลบำรุงรักษาวัด

- ก. ทุก ๆ คนร่วมกัน
- ข. พระภิกษุ
- ค. ไวยาวัจกร
- ง. ศรัทธาวัดนั้น ๆ

3. หน้าที่ของชาวพุทธตามพุทธปณิธาน 4 คืออะไร

- ก. สังกายนาพระไตรปิฎก
- ข. สงเคราะห์พระพุทธศาสนา
- ค. เข้าใจหลักธรรมอย่างแจ่มแจ้ง ประพฤติดีปฏิบัติชอบ และเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ง. สืบทอดพระพุทธศาสนา

4. เหตุผลที่พระภิกษุพึงประพฤติตนให้เป็นที่เลื่อมใสแก่ผู้อื่นเพื่ออะไร

- ก. ชาวบ้านจะได้ไม่ดำเนินผิดเตน
- ข. เป็นผู้ที่มีศีล
- ค. สังคมจะได้การพยกย่อง
- ง. เป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม

5. วัตถุประสงค์หลักของการรวมตัวขององค์กรชาวพุทธคืออะไร
 - ก. เพื่อร่วมกันประกอบพิธีกรรม
 - ข. เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 - ค. เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถูกต้อง
 - ง. เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
6. หน้าที่ความรับผิดชอบประการใดของพระภิกษุที่สำคัญที่สุด
 - ก. ธำรงรักษาพระพุทธศาสนา
 - ข. ก่อสร้างถาวรวัตถุ
 - ค. ประกอบพิธีกรรม
 - ง. ดูแลรักษาสถานสถาน
7. ยวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย มุ่งเน้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่บุคคลกลุ่มใด
 - ก. บุคคลทั่วไป
 - ข. คนชรา
 - ค. เยาวชน
 - ง. พระภิกษุสามเณร
8. องค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก มีเป้าหมายสูงสุดในเรื่องใด
 - ก. มุ่งสันติภาพของโลก
 - ข. รวมนิกายพระพุทธศาสนา
 - ค. เผยแผ่หลักธรรม
 - ง. ส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา
9. พระพุทธเจ้าทรงชี้แนะว่า พระภิกษุจะต้องปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์สุขแก่ใครเป็นสำคัญ
 - ก. พระพุทธเจ้า
 - ข. พระภิกษุโดยรวม
 - ค. ตัวพระภิกษุเอง
 - ง. มหาชน
10. คุณประโยชน์ใดที่เราจะได้รับจากการประกอบศาสนพิธี
 - ก. เกิดความสบายใจ
 - ข. คลายความทุกข์
 - ค. รู้ซึ่งรสพระธรรม
 - ง. ช่วยลดกิเลสตัณหา

11. หากนิมนต์พระทั่วไปมาทำพิธี ควรใช้คำแทนตัวท่านว่าอย่างไร
 - ก. ท่านเจ้าคุณ
 - ข. หลวงพี่
 - ค. หลวงลุง
 - ง. พระคุณเจ้า
12. เมื่อพระสงฆ์มาถึงบริเวณพิธี เจ้าภาพพึงปฏิบัติเช่นใดเป็นลำดับแรก
 - ก. ถวายเครื่องรับรอง
 - ข. ประเคนภัตตาหาร
 - ค. นำชมบริเวณพิธี
 - ง. ชวนท่านสนทนาธรรม
13. การประกอบศาสนพิธีจะเริ่มต้นขึ้นนับจากเหตุการณ์ในข้อใด
 - ก. พระสงฆ์มาถึงบริเวณพิธี
 - ข. เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
 - ค. พิธีกรประกาศเชิญชวนแขก
 - ง. ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์
14. ในการประกอบศาสนพิธี อาหารสำหรับแรกสุดจะต้องจัดถวายหรือมอบให้ใคร
 - ก. พระพุทธรูป
 - ข. ประธานสงฆ์
 - ค. คณะสงฆ์
 - ง. แขกผู้ใหญ่
15. จุดมุ่งหมายของการประกอบศาสนพิธีคืออะไร
 - ก. สร้างความเป็นสิริมงคล
 - ข. สะสมบุญไว้ชาติหน้า
 - ค. เชิดชูพระพุทธศาสนา
 - ง. แสดงตนเป็นชาวพุทธ

หน้าที่ชาวพุทธ

การเรียนรู้ถึงหน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและจริยาวัตรอย่างเหมาะสมหน้าที่ของพระภิกษุ พระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติธรรม เผยแผ่คำสอน สืบต่อพระพุทธศาสนามีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติมากมาย ได้แก่

1. **ปริยัติ** ได้แก่ การศึกษา พระภิกษุมีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย เป็นผู้มีความรู้ ความจำ ซึ่งเกิดจากการสดับตรับฟังมากและการศึกษาเล่าเรียนมามาก จากนั้นก็เริ่มนำพระธรรมวินัยและข้อวัตรปฏิบัติที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียนนั้นมาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนโดยนำพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเผยแผ่แนะนำให้พุทธศาสนิกชนได้ใช้และยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ

2. **ปฏิบัติ** พระภิกษุเมื่อได้ศึกษาเล่าเรียนมาแล้วจะมากหรือน้อยก็ตาม ย่อมต้องได้ประพฤติปฏิบัติตนทั้งในด้านพุทธบัญญัติและการอบรมขัดเกลาจิตใจของตนให้สะอาดปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง ปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดไม่ให้บกพร่อง ไม่ให้ค้างพริ้ว

3. **ปฏิเวธ** แปลว่า การรู้แจ้งแทงตลอดในข้อธรรมของพระพุทธเจ้า พระภิกษุเมื่อได้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมย่อมรู้แจ้งแทงตลอดในพระธรรมวินัยนั้น ได้รับมรรคผลหลังจากที่ได้เพียรพยายามปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่มุ่งหวังไว้

หากจะสรุปหน้าที่ของพระภิกษุแล้ว พระภิกษุย่อมมีหน้าที่ที่สำคัญ 2 ประการ ดังนี้

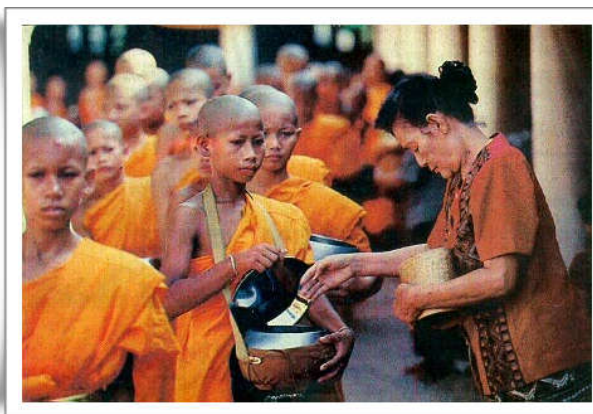
1. **คันถธุระ** ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียน

2. **วิปัสสนาธุระ** ได้แก่ การปฏิบัติเพื่อให้รู้แจ้งเห็นจริงตามสถานะต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม พระภิกษุนอกจากจะทำหน้าที่ทั้งสามประการแล้ว ยังต้องควรได้ช่วยเหลือสังคม ด้วยการช่วยพัฒนาท้องถิ่นกันดารต่าง ๆ ช่วยบูรณะซ่อมแซมศาสนาสถานอันเป็นสมบัติทางศาสนา ช่วยพัฒนาสาธารณประโยชน์พื้นฐานของสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาศาสนา และอนุเคราะห์ให้กุลบุตรกุลธิดาได้ศึกษาเล่าเรียนตามความเหมาะสมอีกด้วย

**การเป็นชาวพุทธที่ดีจะต้องปฏิบัติ
ตามหน้าที่ในฐานะของชาวพุทธ
การเรียนรู้วิถีของชาวพุทธ**

ที่มาของภาพ

<http://www.rd1677.com/branch.php?id=27660> (เข้าถึงเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2548)

จริยวัตรของภิกษุ

พระภิกษุนอกจากจะมีหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ยังต้องมีจริยวัตร ได้แก่ การหมั่นพิจารณาตนเอง คือ พิจารณาเตือนใจตนเองอยู่เสมอตามหลัก ปัพพชิตอกนิหปัจจเวกขณะ (ธรรมที่บรรพชิตควรพิจารณาเนื่อง ๆ) ได้แก่ ความเป็นอยู่ง่าย บริโภคปัจจัย 4 โดยพิจารณา ไม่บริโภคด้วยคณาหา มีอากัปรียาที่เรียบร้อยดีงามเหมาะสมกับสมณสาธูปหมั่นพิจารณาตัวเองว่าตนเองและเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายยังดีเตือนตนเองโดยศีลไม่ได้อยู่หรือไม่ ทุกคนจักต้องพลัดพรากจากของที่รักที่ชอบใจ มีกรรมเป็นของตนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ไม่ตกอยู่ในความประมาท ไม่ปล่อยเวลาให้ปราศจากประโยชน์อันดีในที่สงัด ไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ เป็นต้น

ฉะนั้น พุทธศาสนิกชนผู้นับถือพระพุทธศาสนาว่าเป็นที่พึง ที่ระลึกเมื่อได้เรียนรู้หน้าที่และจริยวัตรของพระภิกษุสามเณรเช่นนี้แล้ว จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะได้นำหน้าที่และจริยวัตรของท่านมาเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้แก่

1. การศึกษาเล่าเรียน ศึกษาค้นคว้าหาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ
2. การประพฤติปฏิบัติในหลักธรรมที่ถูกต้องดีงาม เป็นไปเพื่อประโยชน์ตนเองและส่วนรวม ไม่เบียดเบียนใคร ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ใคร ๆ
3. การปฏิบัติสมาธิ ให้จิตใจมีความสงบร่มเย็น มีสติอยู่กับตัว ระลึกได้อยู่ตลอดเวลา
4. การหมั่นพิจารณาตนเอง ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ ไม่ให้ฟุ้งเฟ้อจนเกินไป
5. การพิจารณาตนเองว่าอะไรทำแล้ว อะไรยังไม่ได้ทำ ไม่ให้ตกอยู่ในความประมาท

การศึกษาเล่าเรียน ศึกษาค้นคว้าหาความรู้และประสบการณ์ เป็นหน้าที่หนึ่งของภิกษุ

การปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงรักษาวัดและพุทธสถานให้เกิดประโยชน์

วัดในปัจจุบันมีมากกว่าสามหมื่นวัดทั่วประเทศ มีความหลากหลายด้วยรูปแบบที่ไม่เหมือนกันทั้งขนาด ประเภท พื้นที่ ฐานะและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ วัดบางวัดมีขนาดใหญ่ บางวัดมีขนาดปานกลาง บางวัดเป็นพระอารามหลวง บางวัดก็เป็นวัดราษฎร์ บางวัดตั้งอยู่ในชนบทแต่บางวัดก็ตั้งอยู่ในเมืองมีความเจริญทางวัตถุมากอย่างไรก็ตาม วัดจะดำรงไว้ซึ่งความเป็นวัด (วัด-วัตร-วัฒนธรรม) ได้อย่างถูกต้อง และรักษาความเป็นวัดได้ จะต้องอาศัยหลักการของพุทธศาสนา ความเป็นวัดนั้นจะต้องประกอบด้วยองค์ 3 ประการ คือ

1. สะอาด ด้วยหลักการของพุทธศาสนา คือ ศีล
2. สงบ ด้วยหลักการของพุทธศาสนา คือ สมาธิ
3. สว่าง ด้วยหลักการของพุทธศาสนา คือ ปัญญา

วัด คือ สถานที่ทางศาสนา ซึ่งจะมีเสนาสนะและอาคารถาวรวัตถุต่างๆ เป็นที่อยู่อาศัยศึกษาปฏิบัติธรรมวินัย และประกอบศาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์ตลอดจนเป็นที่บำเพ็ญกุศลต่างๆ ของพุทธศาสนิกชนทุกคนทั้งทางด้านจิตใจ

ที่มาของภาพ http://andaman-amulet.blogspot.com/2009/02/blog-post_5914.html
(เข้าถึงเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2548)

วัดจะต้องดำรงรักษาไว้ซึ่งเนื้อหาสาระสำคัญของความเป็นวัดอย่างแท้จริงแม้จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพตามยุคสมัยวัตถุนิยมแต่จะต้องคงไว้ซึ่ง จิตนิยมบนหลักการ สะอาดสว่างสงบของไตรสิกขาวัตถุนอกจากจะดำรงรักษาไว้ซึ่งเนื้อหาสาระสำคัญของความเป็นวัดอย่างแท้จริงแล้ววัดยังต้องประกอบด้วยถาวรวัตถุเสนาสนะต่างๆ ได้แก่ อุโบสถ กุฏิ วิหาร ศาลาการเปรียญ หอระฆัง หอทำวัตร สวดมนต์ เป็นต้น และถาวรวัตถุเหล่านี้จัดว่าเป็นศาสนสถานในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสมบัติของชาวพุทธโดยส่วนรวม การทำนุบำรุงรักษาและดูแลถาวรวัตถุพุทธสถานต่างๆ ก็เป็นหน้าที่ของชาวพุทธด้วย

แนวทางการปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงรักษาวัดและพุทธสถานให้เกิดประโยชน์

1. สร้างความรู้สึกลำบากแก่ชุมชนในท้องถิ่นว่าวัดเป็นของตน มีความรู้สึกหวงแหน รัก และช่วยกันดูแลรักษา
2. สร้างสภาพวัดและเสนาสนะถาวรวัตถุต่าง ๆ ให้มีความหมาย เป็นที่พึ่งอาศัยของพระภิกษุสามเณรที่บวชเรียนศึกษาปฏิบัติธรรม
3. เป็นที่ทำนุบำรุงเพ็ญกุศลของชาวบ้าน เป็นที่ที่ชาวบ้านนั้นได้เข้ามาหาความสงบทางกายและใจ เป็นศูนย์กลางสำหรับทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันของชาวบ้าน
4. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่น วัดต้องสะอาดร่มรื่นมีการจัดกิจกรรมเพื่อประชาชน มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นที่มีความต้องการเข้าวัด เพื่อบำเพ็ญกุศล ศึกษาพระธรรมวินัยและหลักพระพุทธศาสนา ประชาชนจะเห็นคุณค่าและเข้าวัดมากขึ้น
5. สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดควรเป็นแกนนำของประชาชนในท้องถิ่นในการติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ การจัดกิจกรรมเพื่อการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพ ซึ่งควรใช้วัดเป็นศูนย์กลาง
6. ให้เกิดการยอมรับตลอดไปว่า วัดกับชุมชนนั้น ๆ เป็นหน่วยเดียวกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

**วัดยังต้องประกอบด้วยถาวรวัตถุ
เสนาสนะต่างๆ ได้แก่ อุโบสถ กุฏิ
วิหาร ศาลาการเปรียญหอระฆังหอทำ
วัตรสวดมนต์ เป็นต้น**

ที่มาของภาพ www.irrigation.rid.go.th
(เข้าถึงเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2548)

วัดเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล
ของชาวบ้าน เป็นที่ที่
ชาวบ้านนั้นได้เข้ามาหา
ความสงบทางกายและใจ
เป็นศูนย์กลางสำหรับทำ
กิจกรรมทางสังคมร่วมกัน

ที่มาของภาพ <http://www.pixpros.net/forums/showthread.php?t=28153> (เข้าถึงเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2548)

นอกจากนั้น ชาวพุทธควรได้ร่วมมือกันพัฒนาสภาพวัดให้เกิดศรัทธาทางรูปธรรม ซึ่งได้แก่ อาคารเสนาสนะมีเอกลักษณ์ของการเป็นวัดไทยปลูกสร้างอยู่เป็นหมวดหมู่สวยงามและไม่ใหญ่โตเกินความจำเป็นแห่งประโยชน์ใช้สอยและสภาพแวดล้อมของวัดและชุมชน ถนนบริเวณวัดสะอาดร่มรื่นตกแต่งด้วยไม้ยืนต้น ไม้ดอก ไม้ประดับอย่างเหมาะสมอาณาเขตของวัดแบ่งเป็นหมวดหมู่การก่อสร้างอาคารสถานที่ต่างๆควรดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนผังโครงการของวัดที่จัดทำไว้หากชาวพุทธได้ร่วมกันปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงรักษาวัดและพุทธสถานให้เกิดประโยชน์ดังกล่าวแล้ว วัดก็จะได้ชื่อว่าได้ดำรงรักษาไว้ซึ่งเนื้อหาสาระสำคัญของความเป็นอยู่อย่างแท้จริง ได้แก่ สะอาด สงบ และสว่าง ร่มรื่น ร่มเย็น สร้างความรู้สึกเป็นที่ประทับใจแก่พุทธศาสนิกชน

การปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธตามพุทธปณิธาน 4 ในมหาปริณิพพานสูตร

ดังที่ทราบแล้วว่า ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จปรินิพพานนั้น มารได้มากราบทูลอาราธนาให้พระพุทธเจ้าปรินิพพานด้วยประการต่าง ๆ แต่พระพุทธเจ้าได้ตรัสตอบแก่มารว่า หากภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ผู้เป็นพุทธสาวกของเรายังไม่เลียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แก่แล้วก็ไม่เป็นพหูสูต ไม่ทรงธรรม ไม่ปฏิบัติชอบ ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เรียนกับอาจารย์ของตนแล้ว แต่ยังบอก แสดง บัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้งายไม่ได้ ยังแสดงธรรมมีปาฏิหาริย์ปราบปรามวาทีที่เกิดขึ้นให้เรียบร้อยโดยชอบธรรมไม่ได้ พระองค์จะไม่ปรินิพพานฉะนั้น พุทธปณิธาน 4 ของพระพุทธเจ้า จึงหมายถึงพุทธบริษัท 4 ได้แก่

- (1) ภิกขุ
- (2) ภิกขุณี
- (3) อุบาสก
- (4) อุบาสิกา

จำต้องศึกษาปฏิบัติ กระทำตามหน้าที่ของตน เพื่อให้เป็นผู้เฉียบแหลม แก่ล้ากล้า เป็นพหูสูตร ทรงธรรม ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม บอกรับ แสดง บัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่าย ได้ เป็นต้น

ที่มาของภาพ <http://www.pixpros.net/forums/showthread.php?t=28153> (เข้าถึงเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2548)

หน้าที่ของพุทธบริษัท 4

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของศาสนิกชนที่เกี่ยวข้องกับพุทธบริษัท 4 ดังนี้

1. หน้าที่ของ ภิกขุ (รวมถึงภิกขุณีด้วย) ภิกขุซึ่งเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติธรรม เผยแผ่คำสอน สืบต่อพระพุทธศาสนา มีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติมากมาย แต่ในที่นี้จะแสดงไว้เฉพาะหน้าที่ที่สัมพันธ์กับคฤหัสถ์ และข้อเตือนใจในทางความประพฤติปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1.1 อนุเคราะห์ชาวบ้าน ภิกขุ (รวมถึงภิกขุณีด้วย) อนุเคราะห์คฤหัสถ์ตามหลักปฏิบัติในฐานะที่ตนเป็นเสมือนทิศเบื้องบน ดังนี้

- 1) ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว
- 2) แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี
- 3) อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี
- 4) ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง
- 5) ชี้แจงอธิบายสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
- 6) บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จความสุขความเจริญ

“เรามีเพศต่างจากคฤหัสถ์ สลัดแล้ว
ซึ่งฐานะ ควรเป็นอยู่ง่าย จะรู้จักดี
ตัวเราแต่ใจตนไม่ได้ความเป็นอยู่
ของเราเนื่องด้วยผู้อื่น ต้องอาศัยเขา
เลี้ยงชีพ ควรทำตัวให้เขาเลี้ยงง่าย”

ที่มาของภาพ <http://mediacenter.mcu.ac.th/data/caipyo/m5/pic/harm01.jpg> (เข้าถึงเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2548)

1.2 หมั่นพิจารณาตนเอง คือ พิจารณาเตือนใจตนเองอยู่เสมอตามหลักปัพพชิตอกนิหะปัจจเวกขณ (ธรรมที่บรรพชิตควรพิจารณาเนื่อง ๆ) 10 ประการ ดังนี้

1) เรามีเพศต่างจากคฤหัสถ์ สลัดแล้วซึ่งฐานะควรเป็นอยู่ง่าย จะถือตัวเราแต่ใจตนเองไม่ได้ ความเป็นอยู่ของเราเนื่องด้วยผู้อื่น ต้องอาศัยเขาเลี้ยงชีพ ควรทำตัวให้เขาเลี้ยงง่าย และบริโภคนปัจจัย 4 โดยพิจารณา ไม่บริโภคด้วยตัณหา

2) เรามีอกัปภิกิริยาที่พึงทำต่างจากคฤหัสถ์ อากัปภิกิริยาใด ๆ ของสมณะ เราต้องทำอากัปภิกิริยานั้น ๆ และยังจะต้องปรับปรุงตนให้ดียิ่งขึ้นไปกว่านี้

3) ตัวเราเองยังติเตียนตัวเราเอง โดยศีลไม่ได้อยู่หรือไม่

4) เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ผู้เป็นวิญญูชนพิจารณาแล้วยังติเตียนเราโดยศีลไม่ได้อยู่หรือไม่

5) เราจักต้องถึงความพลัดพรากจากของรักของชอบใจไปทั้งสิ้น

6) เรามีกรรมเป็นของตน เราทำกรรมใด ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม จักต้องเป็นทายาทของกรรมนั้น

ที่มาของภาพ <http://www.pixpros.net/forums/showthread.php?t=28153> (เข้าถึงเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2548)

7. วันคืนล่วงไป ๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่

8. เรายินดีในสิ่งที่ส่งต่ออยู่หรือไม่

9. คุณวิเศษยิ่งกว่ามนุษย์สามัญที่เราบรรลุล่วงมีอยู่หรือไม่ ที่จะให้เราเป็นผู้ไม่เก้อเจิน เมื่อถูกเพื่อนบรรพชิตถาม ในกาลภายหลัง

10. บรรพชิตควรพิจารณาเนื่อง ๆ ว่า คุณวิเศษของเรามีอยู่หรือไม่ ที่จะให้เราเป็นผู้ไม่เก้อเจิน ในเวลาเพื่อนบรรพชิตถามในกาลภายหลัง

2. หน้าที่ของ อุบาสก อุบาสิกา พุทธศาสนิกชน มีหลักปฏิบัติที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตนกับ พระพุทธศาสนา ดังนี้

2.1 เกื้อกูลพระ โดยปฏิบัติต่อพระภิกษุ เสมือนเป็น ทิศเบื้องบน ดังนี้

- 1) จะทำสิ่งใด ก็ทำด้วยเมตตา
- 2) จะพูดสิ่งใด ก็พูดด้วยเมตตา
- 3) จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา
- 4) ต้อนรับด้วยความเต็มใจ
- 5) อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย 4

2.2 กระทำบุญ คือ ทำความดีด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ 3 อย่าง คือ

- 1) ทานมัย ทำบุญด้วยการให้ปันทรัพย์สิ่งของ
- 2) สีลมัย ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดีปฏิบัติชอบ
- 3) ภาวนามัย ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือ ฝึกอบรมจิตใจให้เจริญด้วยสมาธิ และปัญญา

และควรเจาะจงทำบุญบางอย่างที่เป็นส่วนรายละเอียดเพิ่มขึ้นอีก 7 ข้อ รวมเป็น 10 อย่าง

- 4) อปจายนมัย ทำบุญด้วยการประพาสสุภาพอ่อนน้อม
- 5) ไวยาวัจจมัย ทำบุญด้วยการช่วยขนขวายรับใช้ ให้บริการ บำเพ็ญประโยชน์
- 6) ปัตติทานมัย ทำบุญด้วยการให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการทำความดี
- 7) ปัตตานุโมทนามัย ทำบุญด้วยการพลอยยินดีในการทำความดีของผู้อื่น
- 8) ฐัมมัสสวนมัย ทำบุญด้วยการฟังธรรม ศึกษาหาความรู้ที่ปราศจากโทษ
- 9) ฐัมมเทศนามัย ทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์

10) ทิฏฐุชุกกรรม ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ถูกต้อง รู้จักมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ให้เป็นสัมมาทิฏฐิ

พุทธศาสนิกชนควรกระทำความสนับสนุนในพระศาสนา

คือ เอาใจใส่ทำนุบำรุงและช่วยกิจการพระพุทธศาสนา

ที่มาของภาพ http://www.courseware.ssru.ac.th/151/subject/2500102/2500102_N2_3.html

(เข้าถึงเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2548)

2.3 คຸ້นพระศาสนา ถ้าจะปฏิบัติให้เคร่งครัดยิ่งขึ้นถึงขั้นอุปาสกอุปาสิกาคือผู้ใกล้ชิดพระศาสนาอย่างแท้จริง ควรตั้งตนอยู่ในธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญของอุปาสก เรียกว่า อุปาสกธรรม 7 ประการ คือ

- 1) ไม่ขาดการเยี่ยมเยือนพบปะพระภิกษุ
- 2) ไม่ละเลยการฟังธรรม
- 3) ศึกษาในอริสัจ คือ ฝึกรวมตนให้ก้าวหน้าในการปฏิบัติรักษาศีลขั้นสูงขึ้นไป
- 4) พรั่งพร้อมด้วยความเลื่อมใส ในพระภิกษุทั้งหลาย ทั้งที่เป็น เถระ นวกะ และปุนกลาง
- 5) ฟังธรรมโดยมิใช่จะตั้งใจคอยจับผิดหาช่องที่จะติเตียน
- 6) ไม่แสวงหาทักษิณภายนอกหลักคำสอนนี้ คือ ไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา
- 7) กระทำความสนับสนุนในพระศาสนานี้เป็นที่ต้น คือ เอาใจใส่ทำนุบำรุงและช่วยกิจการ

พระพุทธศาสนา

2.4 เป็นอุปาสกอุปาสิกาขั้นนำ อุปาสก อุปาสิกาที่ดี มีคุณสมบัติ เรียกว่า อุปาสกธรรม 5 ประการ คือ

- 1) มีศรัทธา เชื่อมีเหตุผล มั่นในคุณพระรัตนตรัย
- 2) มีศีลอย่างน้อยดำรงตนได้ในศีล 5
- 3.) ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรม ไม่เชื่อมงคล มุ่งหวังจากการกระทำ มิใช่จากโชคลาง หรือ สิ่งที่ดีเกินไปว่าลัทธิศักดิ์สิทธิ์
- 4) ไม่แสวงหาทักษิณนอกหลักคำสอนนี้
- 5) เอาใจใส่ทำนุบำรุงและช่วยกิจการพระศาสนา

2.5 หมั่นสำรวจความก้าวหน้า กล่าวคือ โดยสรุป ให้ถือธรรมที่เรียกว่า อารยวัติ 5 ประการ เป็นหลักวัดความเจริญในพระศาสนา

- 1) ศรัทธา เชื่อถูกหลักพระศาสนา ไม่มมงายไขว้เขว
- 2) ศีล ประพฤติและเลี้ยงชีพสุจริต เป็นแบบอย่างได้
- 3) สุตะ รู้เข้าใจหลักพระศาสนาพอแก่การปฏิบัติและแนะนำผู้อื่น
- 4) จาคะ เพื่อแผ่เสียสละ พร้อมที่จะช่วยเหลือผู้ซึ่งพึงช่วย
- 5) ปัญญา รู้เท่าทันโลกและชีวิต ทำจิตใจให้เป็นอิสระได้

รายการ “ธรรมะเดลิเวอรี่” โดยท่านพระอาจารย์สมปอง ตาลปุตฺโต
ที่มาของภาพ

www.dhammadelivery.com (เข้าถึงเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2548)

การปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาของพุทธบริษัท

ชาวพุทธหรือเหล่าพุทธบริษัท 4 มีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาให้มั่นคงโดยปกป้องพระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ รวมทั้งวัฒนธรรม ดังนี้

1. สนใจศึกษาหลักธรรมคำสอนอยู่เสมอและนำไปปฏิบัติให้ถูกต้อง ทั้งการรักษาศีล การปฏิบัติธรรม และการเจริญสมาธิ
2. ช่วยเผยแพร่หลักธรรมคำสอน โดยอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจอย่างถูกต้องชัดเจน หรือเผยแพร่ในรูปของเอกสารสิ่งพิมพ์หรือสื่อต่าง ๆ เท่าที่จะทำได้
3. ไม่ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ทำกิจนอกเหนือพุทธบัญญัติ เช่น ทำไสยศาสตร์ ทำนาย โชคชะตาวิชา ใ้หวย ทำเครื่องรางของขลัง หรือประกอบพุทธพาณิชย์อื่น ๆ
4. ส่งเสริมพระภิกษุสงฆ์ที่มีวัตรปฏิบัติดีมีศีลสมาธิ ศรัทธา ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ หรือเคร่งครัดในพระธรรมวินัยตามพุทธบัญญัติ โดยจัดกิจกรรมเชิดชูทั้งในระดับท้องถิ่น จังหวัด หรือระดับประเทศ โดยความร่วมมือระหว่างวัด สถานศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน
5. ไม่ทำลายศาสนสถานหรือศาสนสมบัติ เช่น โบสถ์ ภาพกิจกรรมฝาผนัง หรือสิ่งของเครื่องใช้ในวัดให้ชำรุดแตกหัก รวมทั้งมีส่วนร่วมอนุรักษ์พุทธวัฒนธรรมต่าง ๆ ในสังคมไทย เช่น ประเพณีทอดผ้าป่า ทอดผ้ากฐิน ทำบุญตักบาตร ฯลฯ
6. สอดส่องดูแลมิให้เกิดการกระทำอันเป็นการดูหมิ่นเหยียดหยาม ลบหลู่ทำลาย หรือบิดเบือนพระพุทธศาสนา

ชาวพุทธที่ดีควรสนใจศึกษาหลักธรรมคำสอนอยู่เสมอ
ที่มาของภาพ <http://www.shutterstock.com/forums/showthread.php?t=1559> (เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม 2548)

วิชา ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม	กิจกรรมที่ 1	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
รหัสวิชา ส33201		หน่วยการเรียนรู้ที่ 5
เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ		
ชื่อ.....เลขที่.....ชั้น.....		

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ (10 คะแนน)

1. พระภิกษุมีหน้าที่อย่างไรบ้าง

.....

.....

2. บัณฑิตอกนิหปัจเจกเวกขณ คือ.....

3. จริยวัตรของพระภิกษุสงฆ์ ที่เราสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้คือ

.....

.....

.....

.....

4. วัดจะดำรงไว้ซึ่งความเป็นวัดได้นั้นต้องมีองค์ประกอบอย่างไร

.....

.....

5. นักเรียนสามารถปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

6. พุทธบริษัท 4 ประกอบด้วยผู้ใดบ้าง

.....

.....

7. อุบาสก อุบาสิกา คือ

.....

.....

8. อุบาสก อุบาสิกา มีหน้าที่ใด

.....

.....

9. ในฐานะที่เราเป็นพุทธศาสนิกชน เราควรปฏิบัติตาม อุบาสกธรรม อย่างไร

.....

.....

.....

.....

10. พุทธบริษัท 4 มีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองพระศาสนาให้มั่นคงได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

